

Aplec d'estudiants de B.U.P del País Valencià. Xàtiva, 5 de maig 1979. Quadricomia en òfset. Original a la tinta xinesa i aquarel·la.

Boix al detall

Possiblement es veurà també a Alacant i a Castelló i a Barcelona, qui sap; de moment, però, és a València: fins al 3 de desembre, quaranta anys d'obra gràfica de Manuel Boix s'estan al Centre del Carme en una exposició més que intensa, imprescindible.

D'entrada, el claustre magnífic i un parell de coloms blancs que descansen a la imposta com fets expressament: Boix en pintura i grava i serigrafia magistralment i per això les aus semblen preludi del que espera a dins. Un cop s'obre la porta, però, hi ha coloms, és clar, però també hi trobem dracs i cavalls i mussols i vaixelles i serps desplegable i peixos i palmeres i una ceba i no cal provar de fer-ne l'enumeració sencera perquè és impossible.

L'exposició se centra tan sols –tan sols?!– en l'obra gràfica i impresa de Manuel Boix, però tot i aquest límit conceptual, no ho ha tingut fàcil el comissari, Abel Guarinos, per fer-ne la tria: “Són exactament quaranta anys d'obres, des del final del 1966, quan acaba a l'escola de Belles Arts de València, fins a enguany mateix, amb el cartell de la celebració dels cent anys de l'Institut d'Estudis Catalans, per exemple. Són cosa de quatre-centes obres i n'hi hauríem pogut posar quatre-centes

més: ací no hi ha ni les millors ni les més importants ni res: si n'haguera triat unes altres, l'exposició hauria eixit igual de bonica, perquè el material és tot bo. Parlem de tantíssima producció, que era impossible presentar-la tota.” D'entrada, per tant, i perquè bé calia començar per alguna banda, Guarinos, juntament amb Anna Boix, filla de l'artista, va emprendre la tasca de catalogació, tot resseguint per ordre cronològic tota l'obra gràfica i impresa des de diferents vessants plàstics: calcografies, se-

rigrafies i litografies, cartells, obres de bibliofília, llibres il·lustrats, il·lustracions per a diaris i revistes i portades de llibres, discs i CD. I així s'han ordenat les obres al catàleg acuradíssim editat per a l'ocasió.

L'exposició, però, no podia resseguir cronologia perquè aleshores, raona el comissari, "potser no hauria encaixat, visualment": per això s'ha optat per un ordre temàtic que serveix per "dividir l'espai en els quatre grans blocs que més han preocupat Boix al llarg de la seua trajectòria: art, història, literatura i ciència", i que permet un punt de creativitat, també, a l'hora de la composició espacial (en la qual el mateix Boix hi ha tingut molt a dir).

Amb 'b' de Boix, Borja i Basset.

Per començar, és clar, hi ha l'art. Que són arts, en el cas de Manuel Boix, interrelacionades, interconnectades i intercanviant-se idees i de tot: a més de resseguir-li la intrínseca preocupació per l'art plàstic, i de trobar les traces de cadascuna de les etapes creatives també als cartells, hi ha teatre i música i cinema (aquell magnífic Ovidi de *Con el culo al aire!* El mític cartell *Sang i ceba*, de Pluja Teatre...), amb un apartat especial per a la col·laboració amb el grup de música d'arrel tradicional Al Tall.

De fet, moltes de les obres de Manuel Boix, per la seua singularitat, pel tremp o la càrrega simbòlica o la difusió o la sensibilitat o per un conjunt de conjuncions difícils d'enumerar, formen ja part d'allò que anomenem imaginari col·lectiu: "L'altre dia —comenta Guarinos—, un visitant ens deia: 'Això és l'espill de la meua vida'." Al costat d'aquestes icones immediatament recognoscibles, però, i jugant amb la mateixa vocació miscel·lània i transversal que defineix el conjunt de l'exposició, s'hi han col·locat treballs que potser no s'havien vist mai fins ara al país, amb la voluntat de sumar també al més íntim el vessant internacional de l'obra de Boix: des del cartell per als "Rescontres de la mar" celebrats a Provença el 1983 fins als treballs per a editorials de Toronto, Ginebra o Tòquio, i sense oblidar les col·laboracions amb *The New York Times*.

Al costat de l'art, hi compareix la història: i aquí redescobrim amb Boix el posat dels Borja i la poderosa mirada de Basset o el determini de Vicent Peris,

"L'altre dia, un visitant ens deia:
'Això és l'espill de la meua vida'"

A dalt, un cartell amb polèmica per a les Falles de València del 1987. A sota, Som de la pelltrúmpell, el disc d'Al Tall del 1980.

també, imaginats tots ells per l'artista en retrats que tan fàcilment assumim verídics.

La màgia, que després es desgrana en infinitats de cartells per a les festes de pobles i comarques, o que estremeix en repassar el temps de les Germanies (amb un nou al·licient per a l'exposició: "el gravat i les serigrafies d'aquesta sèrie, fetes a partir dels dibuixos, no les havia ensenyat fins ara") es completa amb una nova constatació exemplificada en el que podríem anomenar "el cas Borja", però que en realitat esdevé una constant en la manera de fer de Manuel Boix: "En la seua obra, sempre s'imbriquen els diferents vessants de la plàstica: cartellística, escultura,

pintura, gravats..." És a dir, i per exemple i ordenadament: va fer un cartell per a una exposició de l'Ajuntament de Gandia sobre els Borja: "I en comptes d'optar per la tinta xinesa i l'aquarel·la —explica Guarinos—, va preferir crear escultures, que van quedar fotografades per al cartell [un mètode que utilitza tot sovint, encara que el gruix de la seva cartellística, com recorda el mateix Guarinos, es contiuva executant 'a la tinta xinesa i amb aquarel·la, amb puntuals col·laboracions del guaix i del pa d'or a la sisa']. A Gandia va agradar tant la idea que li van dir si no les faria a mida real: ara són les estàtues que hi ha a la plaça de les escoles Pies." És a dir, que el que comença com a cartell esdevé monument i encara torna al cartell quan li encomanen un treball per al concert d'obertura del curs 1999-2000 de la Universitat de València, i ell utilitza el rostre de Lucrecia, que ja té modelat en guix, fet fotomuntatge (i que després esdevindrà també portada de CD: això és un no parar!).

Caminar l'exposició al costat d'Abel Guarinos permet esbrinar algunes històries que acompanyen cartells: per exemple, la de la imatge que va crear per a les Falles de València del 1987, que aleshores, perquè trencava amb la iconografia usual o per interessos diversos, va centrar una polèmica considerable; o la de les festes de Sant Jordi, a Alcoi, del 1987: Boix va crear un sultà esplèndid que aguantava un arcabús; però —ai las!— estirava el dit petit, i un sector de la ciutat va personificar, en aquell dit, un amanerament que devien de considerar prou inacceptable per organitzar un bon xou. Val a dir que, actualment, tots dos cartells són dels més cercats per col·leccionistes... Coses que passen.

De Tirant al món. Tanca l'exposició la relació de Boix amb la ciència: són els seus treballs per als més diversos congressos, per il·lustrar Cabanilles o per recordar-nos la importància del medi ambient, i és també la col·laboració setmanal a *La Vanguardia*, juntament amb Martí Domínguez (i ara parla de ciència com abans ho havia fet de literatura, al *New York Review*). De fet,

En el sentit de les agulles del rellotge, Coloms, aiguafort a una tinta i aquarel·la (1987); cartell per a les Jornades sobre el medi ambient, el 1984; una de les il·lustracions per al *Tirant lo Blanc. IV* (1986), i Escorç, litografia amb estampació en sec (1992), de la sèrie *El punt dins el moviment*.

tampoc en aquest cas no podem traçar cap línia divisòria nítida, quan ens referim als interessos de Boix, amplis i transversals: també als cartells de l'àmbit científic hi afegeix, si li ve de gust, un toc literari: són, per exemple, les citacions –inventades o reals, però sempre suggerents: “Navegar és necessari; i en el front clar del pilot, la imaginació” – que acaben d’atorgar al treball el toc de perdurabilitat que no sol tenir un mitjà per definició efímer. Moltes d’aquestes citacions es poden atribuir a la fructífera relació creativa de l’artista amb Josep Palàcios (de fet, algun pseudònim-acrònim de les citacions que dèiem ja ens en dona pistes): explica Guarinos que “tots dos han treballat de

les mil maneres i una possibles: posant el text a la imatge, o a l’inrevés, o simultàniament”, i bona mostra d’aquesta simbiosi és a l’exposició.

Hi ha també els seus treballs per a (i amb) Joan Fuster o Ausiàs Marc o Shakespeare, posem per cas, i, és clar, una sala específica per al *Tirant*: no debades la proximitat de Boix amb la magna obra literària ha estat extensa i intensa al llarg dels anys –i continua–. Un per exemple esplèndid d’aquest acostament és el llibre que s’ha considerat “el millor treball de l’anomenada ‘Impremta valenciana’”: la versió del *Tirant lo Blanc* editada entre 1979 i 1986, en quatre volums, transcrita per Palàcios a partir de l’edició *princeps* del 1490 i amb qua-

ranta-vuit aiguaforts i vuit il·lustracions a quadricomia en òfset de Manuel Boix. Una esplèndida prova que la història del gravat es continua escrivint: no debades el mestratge de Boix, el seu domini del detall i la composició el situen, com recorda el comissari “entre els millors gravadors d’Europa, al costat de Tàpies i Clavé i Marechal”. Explica Guarinos al catàleg una significativa coincidència: “Boix, en la segona concepció del diccionari, és ‘arbut de les buxàcies (*Buxus sempervivens*), de fulles ovals, menudes, coriàcies, oposades i persistents, la fusta del qual és emprada en tonneria i per fer gravats.’” Vet aquí.

Núria Cadenes